

Špiro Marasović, Split

Ovaj broj CUS-a izlazi u rijetko svečanom trenutku za Splitsko-makarsku nadbiskupiju, tj. upravo u trenutku smjene njezinih čelnika: dosadašnji nadbiskup mons. Ante Jurić otišao je, naime, u zasluženu mirovinu, a na njegovo je mjesto nastupio mons. dr. Marin Barišić, dosadašnji pomoćni biskup. No kako su splitski nadbiskupi po položaju ujedno i veliki kancelari Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Splitu, smjena na nadbiskupskoj stolici istodobno je i smjena na vrhu ove naše visokoškolske ustanove. Razlog je to više da i na stranicama ovoga našeg časopisa iskreno zahvalimo mons. Anti Juriću na predanom služenju ovoj Crkvi, kao njezin nadbiskup, i na neizbrisivim zaslugama koje je stekao pri ustroju Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Splitu, kao njegov prvi veliki kancelar. Mandat nadbiskupijskog ordinarija mons. Ante Jurića odlazi, doduše, u prošlost, ali tamo mu ne odlazi i učinjeno djelo, jer učinjeno djelo ne odlazi u prošlost, već prelazi u - povijest! Povijest koja nikad nije puko trajanje, već uvijek novo nastajanje, novo izrastanje i trajno prerastanje. Budući naime, da je povijest Crkve sveta povijest, ima u njoj nešto od logike gorušična zrna (Mt 13,31-32; Mk 13,31-32; Lk 13,18-19).

U tu povijest, povijest Crkve koja živi i djeluje na području Splitsko-makarske nadbiskupije upravo je - kao novi nadbiskup i kao novi veliki kancelar našega Fakulteta - ukoračio, dakle, dr. Marin Barišić, te je red da mu i mi, kao kolege profesori, odnosno suradnici CUS-a, zaželimo dobrodošlicu. Međutim, kako je na nadbiskupsku stolicu promaknut sa službe pomoćnog biskupa iste Biskupije, a na funkciju velikog kancelara sa službe profesora istog Fakulteta - što će reći da zapravo niotkud nije "došao", već da je organski *izrastao*, kako iz živoga tkiva Nadbiskupije, tako i iz živog organizma našeg Fakulteta - novom Nadbiskupu gotovo je nemoguće izraziti "*dobrodošlicu*". Stoga se čini da bi, umjesto klasičnog pozdrava "Dobro nam došli, oče Nadbiskupe!" više odgovaralo: "Na dobro nam izrasli, oče Nadbiskupe!" Osim toga, ovako formuliran pozdrav jasnije razotkriva činjenicu da ni povijest Splitsko-makarske nadbiskupije nije tek dugo nizanje datumâ u nekom horizontalno zamišljenom vremenu, unutar kojih se onda statično redaju odgovarajuće osobe i zbivanja; da to nije tek puka kronotaksa splitskih biskupa i nadbiskupa, dočarana eventualno nizom njihovih grbova, portreta i sl., već, naprotiv, da je ta povijest u biti uvijek novo nastajanje, kontinuirano izrastanje i trajno oblikovanje i *nekoga* novoga i *nečega* novoga.

Taj "netko novi", po logici kršćanske antropologije, u prvom redu je svaki čovjek - jer Bog čovjeka ne stvara serijski, preko indigo papira, odnosno kao klona, već uvijek pojedinačno, jedinstveno i originalno! - a potom i svaki kršćanin koji je snagom svoga krštenja u smrt Krista, "drugog Adama" (1 Kor 15,45-49) "svukao sa sebe starog i obukao novog čovjeka" (2 Kor 5,17; Gal 6,15; Ef 4,24; Kol 3,10). Ono pak "nešto novo" jest sudjelovanje na Božjemu "Evo, sve činim novo!" (Otk 21,5). To je zapravo ono što tvore "novi ljudi" kad na sebi vlastit način vrše "novu zapovijed" (Iv 13,34), tj. kad žive "novim životom" (Rim 6,4). U tom smislu je onda i novi Nadbiskup ne samo *sljedeći* nego doista i *novi* - nov i ukoliko je osoba i ukoliko je kršćanin! - izrastao iz novosti života ove crkvene zajednice i postavljen da služi daljnjem nastajanju, rastu i promicanju upravo te i takve novosti, najprije, dakako, u svakoj krštenoj duši na području svoje Nadbiskupije, a potom - kao član biskupskog kolegija - i globalno.

A posla će jamačno biti, jer to se izrastanje novoga čovjeka nipošto ne zbiva u idiličnim okolnostima i ne ide bez našega mukotrpnog sudjelovanja koje je ponekad ravno boju. Na to misli i sv. Pavao kad poziva Timoteja da "bije plemeniti boj" (1 Tim 1,18), odnosno kad za sebe veli: "Dobar sam boj bio, trku završio, vjeru sačuvao" (2 Tim 4,7). "Novi čovjek", naime, začet u krštenju, u pravilu izrasta iz borbe protiv svega onoga što se u nama i oko nas bori protiv "života po Duhu" (Gal 5,25) čija je težnja "život i mir" (Rim 8,6). Valja nam se, dakle, boriti - i izboriti! - da, primjerice, Govor na gori (Mt 5,1-12; Lk 6,20 - 23) ne ostane u našem životu samo *govor*, a Hvalospjev ljubavi (1 Kor 13) samo *hvalospjev*, već da se jedno i drugo u naš život svakodnevno utjelovljuje kao suvisla i dosljedna praksa, kako se ne bi uvijek iznova ponavljalo ono biblijsko "Narod me ovaj štuje samo usnama, a srce je njegovo daleko od mene" (Mt 15,8). Kršćanstvo, naime, koje kruži samo oko usana, koje s usana izlazi i na usnama se zaustavlja, takvo kršćanstvo nije nikad nikoga "žuljalo": ni onoga tko govori, ni onoga tko taj govor sluša. No zbog toga nije niti koga privlačilo. To je zapravo salonsko kršćanstvo, duboko etablirano u duh "kneza ovoga svijeta" (Iv 14,30), čiji proroci, kao dvorski proroci, u pravilu govore samo po narudžbi, tj. ono što "narod želi čuti", a ne ono što Bog naređuje da kažu. "Proroci laž proriču, a svećenici poučavaju na svoju ruku. A mojem narodu to omilje!" piše već prorok Jeremija (Jer 5,31). Iz takvog, čisto usmenog, deklarativnog, demonstrativnog i deklamatornog kršćanstva ne izrasta ništa *novo*. A ono se, kao napast, vuče kroz svu povijest Crkve, kako Crkve po cijelom svijetu, tako i kroz povijest Crkve u hrvatskom narodu. Ni povijest Splitsko-makarske nadbis-

kupije nije imuna na tu napast. Ona je bila izazov za sve dosadašnje biskupe i nadbiskupe, svećenike, propovjednike i sl., pa će to zacijelo biti i za novog nadbiskupa Marina Barišića. Za nadbiskupa će Barišića, međutim, taj izazov biti veći utoliko što je Bog njemu povjerio vodstvo Božjega puka ove Nadbiskupije upravo na pragu trećeg tisućljeća, tj. u vremenu koje kao da je akumuliralo frustracije svih prošlih vjekova te, kao takvo, pokazuje epohalni umor od praznorječivosti, "grcanja u frazama", plivanja u plitkom i lovljenja u mutnom. Valjat će stoga čvršćim zaveslajima "izvesti na pučinu" (Lk 5,4).

Međutim, to "veslanje na pučinu" uvelike je već sada, a sutra će biti to još i više, uvjetovano novim vjetrovima koji pušu u Republici Hrvatskoj, kao napokon slobodnoj, samostalnoj i demokratskoj zemlji. Naime, zbog nepostojanja samostalne hrvatske države, Katolička je crkva kroz duga stoljeća bila jedna od osnovnih čimbenika homogenizacije hrvatskog naroda i, kao takva, nositeljica nade u jedno bolje sutra, tj. nade da će i za hrvatski narod jednom ipak doći do uspostave te toliko žudene državne samostalnosti. A kako se hrvatski narod i Božji narod u njemu statistički gotovo poklapao, tj. budući da se apsolutna većina Hrvata konfesionalno izjašnjavala - i još uvijek se izjašnjava! - kao katolici, u nekim je krajevima oblikovana svijest kako je hrvatski narod i Božji narod u njemu zapravo jedno te isto i, u skladu s time, kako je vjerski službenik ujedno i u političkom smislu narodni vođa. I doista, vjerski su službenici u nekim krajevima - u okolnostima opće nepismenosti i zbog pomanjkanja drugih, za takvo vodstvo pozvanijih - to doista i bili, ali ne snagom nekog formalnog izbora, nego više *via facti*. Možemo reći da je u rečenim okolnostima takvo što bila svojevrsna usluga Crkve hrvatskome narodu. No uspostavom svoje vlastite demokratske države, koja je po definiciji uvijek i pluralistička, takva usluga Crkve hrvatskom narodu ne samo da više nije potrebna nego bi takvo što bilo štetno i za Crkvu i za narod. A bilo bi i u suprotnosti sa slovom i duhom svih crkvenih dokumenata, posebice onih Drugoga vatikanskog sabora. Sada, naime, hrvatski narod sâm bira svoje istinske političke vođe i predstavnike, sukladno interesima koji postoje među građanima, te mu nisu više potrebni nikakvi politički surrogati. U tom su kontekstu onda i crkveni službenici samo građani sa svim pravima i dužnostima, ali ne i virilisti, ponajmanje izvanparlamentarni. Pluralizam interesa pak, zastupan i izražavan kroz političke stranke i izvanstranačke udruge, legitiman je i legalan, te je, kao takav, izvan neposredne jurisdikcije crkvene vlasti, točnije, u odnosu prema njoj je autonoman (GS 36). Ono, međutim, što je izvorno crkveno, i što neotuđivo ostaje i nadalje u njezinoj

nadležnosti, to je pravo i dužnost Crkve na moralne prosudbe, kako tih interesa, tako i načina na koji se oni ostvaruju.

Moglo se i očekivati da će ovaj nastup demokracije i slobode, što zbog nespremnosti, a što zbog specifičnog mentaliteta, i u dijelu laikata i u dijelu klera izazvati stanovitu pomutnju i nesnalazhenje. Izraz toga je s jedne strane nastojanje da se Crkva i religija na jedan eutanazijski način eliminiraju iz državne i društvene stvarnosti, a s druge opet napor da se Crkva izravno politički angažira, i to ni manje ni više nego stranački. No Crkva, ako želi ostati vjerna sebi, Bogu, pa i samom narodu, ne smije popustiti ni pred jednim od tih izazova, već naprotiv - *principiis obsta!* Kad bi, naime, pristala na društvenu eutanaziju, izdala bi svoju inkarnatorsku dimenziju, a time i Boga i poslanje koje od njega ima, a kad bi se dala upregnuti u stranačka kola, izdala bi u prvom redu opet Boga, jer za takvo što od njega nema mandat, a potom i sâm narod, jer bi u tom slučaju, umjesto da u njemu bude sakrament jedinstva, postala zapravo čimbenikom narodnog razdora. To su, dakle, suvremene Scila i Haribda između kojih mora danas ploviti Crkva u hrvatskom narodu, a kormilo je, kao i uvijek, u rukama biskupâ. I nadbiskupu Marinu Barišiću će za takvu plovidbu biti potrebna i "čvrsta desnica", da može to kormilo držati sigurno, i "oko sokolovo", da uoči i razluči Scilu od Haribde, kao i sve možebitne podvodne grebene koji su uokolo razasuti. Neka mu u tome na pomoći bude Duh Sveti, kojega je svojedobno, i za takvo što, na poseban način primio i biskupskim pomazanjem.

No, kad je o pomoći riječ, ne bi valjalo zanemariti ni kler Splitsko-makarske nadbiskupije, bilo dijecezanski, bilo pak redovnički. Jednako tako ne bi valjalo zanemariti redovnice, laičke pokrete i udruge, pa ni obdarene pojedince izvan bilo kojih udruga, jer svi oni imaju na svoj način Duha Božjega koji je "na korist" (1 Kor 12,7), i svatko je onda u tom smislu dužan biti raspoloživ. Dakako, na Nadbiskupu je da se tim Duhom - koji se daje svakome "na korist" svima - u svom upravljanju crkvenom zajednicom i sâm okoristi. Nije, naime, Splitsko-makarska nadbiskupija ni danas bez svetaca, karizmatikâ i prorokâ, valja ih samo prepoznati i kao takve prihvatiti, odnosno njihovim se darom u procesu osobnog i zajedničkog "izrastanja" okoristiti. Jer i među njima se nađe i prave riječi za pravo vrijeme, i ispravne slutnje za rješenje mnogih gorućih problema, počevši, primjerice, od problema pastorizacije suvremenoga grada, studentske mladeži, bračnih parova, radništva i sl., pa sve tamo do problema regrutiranja novih svećeničkih i redovničkih zvanja, njihove duhovne obnove i znanstvene profilacije, osposobljavanja laikâ za odgovorno i kompetentno preuzimanje društvenoga i političkog angažmana, socijalnog angažmana Crkve i sl. Sve to jesu

problemi koji stoje pred ovom Crkvom, ali pred Crkvom u kojoj pribiva Duh, i kojoj je glava Krist (Kol 1,18)!

Naposljetku je tu i naš Katolički bogoslovni fakultet. Kao ni bilo koja druga crkvena visokoškolska ustanova, tako ni naš Fakultet nije sam sebi svrhom, već je zamišljen i stvoren i zato da ovoj mjesnoj Crkvi, pa i šire, pri suočavanju s problemima koji uvijek iznova naviru, bude od pomoći. Prilikom njegove uspostave bilo je izriječno rečeno i jasno naglašeno kako u odnosu prema njemu postoje velika očekivanja, priželjkivanja i nade s kulturne, znanstvene i opće društvene strane. Od njega se, naime, ne očekuje samo da znanstveno formira buduće svećenike, vjeroučitelje i teologe laike - iako je to bila i ostala njegova prvotna zadaća - već i da znanstvenom ozbiljnošću, duhovnom dubinom, kulturnom otvorenošću i katoličkom vjernošću pridonese oko sebe širenju onoga kulturnog i civilizacijskog ozračja u kojem se, u humanom pogledu, "lakše diše". I naš novi Nadbiskup ima pravo računati na pomoć ovoga Fakulteta u svemu onome za što su i Fakultet i teološka znanost nadležni. Međutim, kako je svaka pomoć crkvenom vodstvu po samoj svojoj naravi recipročna, tako i ovaj Fakultet, da bi mogao udovoljiti svim tim očekivanjima, računa sa svoje strane i s pomoću od oca Nadbiskupa. Očekuje, naime, da ga on, kao veliki kancelar, animira, podržava i potiče, da mu pomaže pri znanstvenom propinjanju oko *sursum corda*, tj. pri otvaranju prozorâ i širenju horizonata, kako se naša *teo-logija* ne bi srozala na puku *tauto-logiju*, jer ova potonja - takva joj je narav! - niti sama raste, niti pušta drugom da izraste.

U tom, dakle, radu na daljnjem promicanju sveopćeg duhovnog rasta ove starodrevne Splitsko-makarske nadbiskupije, na pragu trećeg tisućljeća:

- *nadbiskupu našem Marinu blagoslov i uspjeh!*